

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ У МІСТАХ ЯК СКЛАДОВА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО ВІДНОВЛЕННЯ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД

Анотація. Розглянуто міжнародний досвід післявоєнної відбудови міст. Успішне відновлення залежить від багатьох факторів, таких як: рівень пошкоджень, доступність ресурсів, зміння та досвід місцевих урядів та громад. Запропоновано сім основних напрямків, які необхідно врахувати для забезпечення сталості міської інфраструктури та ефективного соціально-економічного відновлення регіонів України.

Ключові слова: місто, повоєнна відбудова, сталий розвиток.

Відновлення України — це не тільки й не стільки про відбудову зруйнованого ворогом, це відновлення повноцінного життя у містах і селах, формування нової економіки з огляду на нові реалії.

Повномасштабне військове вторгнення росії в Україну з масштабними руйнуваннями, колосальними економічними та людськими втратами триває вже року. Попри продовження війни, вже сьогодні маємо планувати як відновлення уражених територій, так і створення умов для якомога швидшого повернення в Україну біженців, повернення в місця постійного проживання значної частини вимушених переселенців, відновлення місцевої, регіональної та національної економіки. Слід зауважити, що серед тих, хто виїхав за межі України, значну частину становлять жінки фертильного віку та діти, їхнє повернення є необхідним для майбутнього України.

У будь-якому випадку війна і повоєнна відбудова — це великий стрес для суспільства, для держави, неминуча перебудова суспільної свідомості, неминуча перебудова держави. Єдине, що тут варто звернутись до такої тенденції: у країнах, у яких економіка була зруйнована і вщент була зруйнована інфраструктура, а велика частина населення постраждала, щодо них можна говорити про те, що відбудовувати економіку з нуля у них вийшло успішніше, аніж продовжувати ті тенденції, які були до війни.

Досвідом післявоєнного відновлення міст є такі країни: Італія, Японія, Польща, Ізраїль, Німеччина та інші. Відбудовувати необхідно потроху, інвестуючи в країну, в тому числі внутрішніми ресурсами, для того, аби цілеспрямовано працювати над подоланням наслідків катастрофи.

Так, після Другої світової війни, багато міст було зруйновано.

Польща. Міста Польщі, зокрема Варшава — отримали значну допомогу для відновлення, включаючи фінансову підтримку, технічну допомогу та матеріальну допомогу для будівництва нових будівель.

Німеччина. Місто Гамбург, яке було сильно пошкоджене під час бомбардування союзних військ. Однак, для відновлення інфраструктури та будівництва нових будівель це місто отримало допомогу від США. ФРН відновлювала свої міста та інфраструктуру впродовж кількох десятиліть. Одним з ключових елементів успішного відновлення була співпраця між урядом, громадянами та бізнесом. Уряд визначив основні напрямки реконструкції та фінансування відновлення, громадяни та місцеві органи влади взяли на себе відповідальність за

втілення проектів в життя, а бізнес надавав технічну підтримку та інвестував у відновлення міст.

Японія. Ця країна відновлювала свої міста та інфраструктуру, розвивала нові технології та інноваційні рішення для забезпечення сталого розвитку. Уряд Японії встановив програму «нових міст» метою створення яких мало бути екологічно чистими та забезпечувати зручність для життя та розвитку бізнесу.

Ізраїль. Ця країна розвиває концепцію «інноваційних міст». Їх розробляють з використанням новітніх технологій та інноваційних підходів для забезпечення ефективної інфраструктури, розвитку бізнесу та зменшення впливу на навколишнє середовище.

У кожному випадку, післявоєнне відновлення міст потребує значних зусиль і ресурсів, а також співпраці між урядом, місцевими організаціями та міжнародними партнерами.

Що стосується відновлення міст, то Україна презентувала план відновлення країни на спеціальній конференції у Лугано (Швейцарія). Він передбачений на десять років та охоплює 15 сфер [2]. Загалом у плані відновлення 850 проєктів, на їхню реалізацію потрібно фінансування приблизно 750 млрд доларів.

Слід зазначити, що за даними НБУ, російські війська з початку війни завдали Україні загальних збитків на 100 мільярдів доларів. Сюди входять руйнування житла, об'єктів бізнесу та іншої важливої інфраструктури [3].

Указом президента України №266/2022 21 квітня 2022 року було утворено «Національну раду з відновлення України від наслідків війни». Йдеться про комплексне відновлення всіх сфер розвитку країни, над стратегією якого працювали понад два десятки профільних робочих груп. Та оскільки сама Рада не є органом влади із владними повноваженнями, розробки Ради мають реалізовуватись у законний спосіб: через ухвалення необхідних законів, актів уряду чи президента [1].

Відбудова промисловості України має відбуватись з урахуванням посилення її стійкості до ракетних ударів — мережі менших підприємств у кооперації як альтернатива великим, універсалізація проєктних рішень для взаємозамінності окремих елементів машин, механізмів, устаткування, особливо для оборонних потреб.

Для розвитку регіонів, які найбільше постраждали від воєнних дій і знаходяться в межах бойових дій, особливу підтримку варто надавати мікробізнесу, малому та середньому підприємству, що використовує місцеву сировину, трудові ресурси, орієнтується на регіональний ринок і є менш цікавим для уражень із боку агресора.

Варто зазначити, що забезпечення сталого розвитку міст є важливою складовою соціально-економічного відновлення регіонів України у контексті сталого розвитку та є одним із базових принципів регіональної політики країн ЄС. Водночас, за показниками сталого розвитку, Україна значно відстає від європейських країн. Спостерігається значна територіальна диференціація сталого розвитку регіонів і в межах України. Формування належного життєзабезпечення людини на території українських міст потребує створення відповідних умов (для проживання та відпочинку, гарантування безпечного перебування людини на території міст, створення «зелених зон» тощо). Проте, у сфері забезпечення сталого розвитку міст існує багато труднощів, пов'язаних з нагромадженням хронічних соціальних, економічних та екологічних проблем, які суттєво впливають на якість та безпеку життя людей у містах України [4].

Задля післявоєнного відновлення українських міст, слід взяти до уваги міжнародний досвід, який включає такі складові:

1. сталість енергозабезпечення: розвиток відновлюваної енергетики, енергоефективне будівництво та інфраструктура, забезпечення доступності до енергоресурсів для мешканців;

2. сталість транспорту: підтримка громадського транспорту, велосипедних та пішохідних доріжок, зменшення автомобільного транспорту та викидів в атмосферу;

3. сталість водопостачання та каналізації: забезпечення доступності до чистої питної води, відновлення та підтримка екосистем водойм та забезпечення екологічної очистки стічних вод;

4. сталість житлової інфраструктури: підтримка та розвиток соціального житлового будівництва, зменшення бездомності та створення доступних житлових умов;

5. сталість екосистем: збереження та відновлення природних ресурсів, зменшення викидів в атмосферу та підтримка різноманіття рослин та тварин в міських середовищах;

6. сталість економіки: підтримка та розвиток місцевого бізнесу та ринку праці, створення нових робочих місць та інвестування в інноваційні технології та розвиток підприємницького середовища;

7. сталість соціальної інфраструктури: підтримка та розвиток освіти, охорони здоров'я, культури та спорту.

Висновок. Відновлення міст — це важливий, але складний процес для відновлення соціально-економічного розвитку регіонів України. Цей процес вимагає ефективного планування, розумного використання ресурсів, врахування побажань і потреб мешканців, збереження природних екосистем та інвестування в інфраструктуру. При відновленні міст важливо враховувати потреби та побажання мешканців міста, а також забезпечувати їх участь у процесі прийняття рішень.

Література

1. Про Національну раду з відновлення України від наслідків війни: Указ Президента України від 21 квітня 2022 року № 266/2022. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/266/2022#Text> (дата звернення: 10.03.2023)

2. План відновлення України. URL: <https://recovery.gov.ua> (дата звернення: 10.03.2023)

3. Офіційне Інтернет-представництво Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/finansova-sistema-uspishno-protistoyit-viklikam-viyni---zvit-pro-finansovu-stabilnist> (дата звернення: 10.03.2023)

4. Забезпечення сталого розвитку міст як складова соціально-економічної модернізації регіонів України». Аналітична записка. Комітет Верховної Ради України з питань екологічної політики та природокористування. URL: <https://komekolog.rada.gov.ua> (дата звернення: 10.03.2023)

Мельник А. Ф.

доктор економічних наук, професор кафедри менеджменту,
публічного управління та персоналу,

Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль, Україна

СТРУКТУРНА ТРАНСФОРМАЦІЯ ЕКОНОМІКИ МІСТ ЯК ВИКЛИК ДЛЯ РОЗБУДОВИ ІНСТИТУЦІЙНОЇ АРХІТЕКТОНІКИ

Проблема структурної трансформації економіки на макро-і мезорівнях неодноразово висвітлювалася нами упродовж 2007–2020 рр. Структурна трансформація економіки міст західного регіону України в період до 2020 року ретельно проаналізована вченими ДУ «Інститут